

რა უნდა ვიცოდეთ დაზღვევაზე

რედაქციაში შემოსულ შეკითხვებს პასუხობს ექსპერტი სადაზღვევო საკითხებში, ბ-ნი გიორგი გიგოლაშვილი.

კითხვა:

– სადაზღვევო ხელშეკრულებებში გვხვდება ტერმინები „ზარალი“ და „ზიანი“, რომლებიც ხშირად თითქოს ერთი და იგივე მნიშვნელობით გამოიყენება. დაზღვევის თვალსაზრისით, რა პრინციპული განსხვავებებია მათ შორის და რამდენად მნიშვნელოვანია ამის გათვალისწინება სადაზღვევო ურთიერთობებში?

პასუხი:

– ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში სიტყვები „ზარალი“ და „ზიანი“ განმარტებულია შემდეგნაირად:

- „ზარალი: ქონებრივი დანაკლისი, დანაკარგი. ზარალი მიაყენა, ზარალი აუნაზღაურეს“.
- „ზიანი: ვნება, ზარალი, დანაკლისი. წყალდიდობას ზიანი მოაქვს, მტერს ზიანი მიაყენეს“.
- „დაზარალებს: ზარალს მიაყენებს. სეტყვამ მეურნეობა დააზარალა“.
- „დაზიანებს: ზიანს მიაყენებს — წაახდენს, გააფუჭებს“.
- „დაზარალებული: ვინც, რაც დაზარალდა. დაზარალებული ოჯახი — წყალდიდობისგან დაზარალებული რაიონები“.
- „დაზიანებული: რაც, ვინც დაზიანდა; რაც დაუზიანდათ. დაზიანებული შენობა“.

ზიანი არის ის დანაკარგი, დანაკლისი, რაც შეიძლება რისკის შედეგად მიაღვეს ობიექტს, რომლისადმი ინტერესიც აქვს რომელიმე პირს (აღამიანს, ორგანიზაციას, საზოგადოებას), ხოლო ზარალი არის დანაკლისი, დანაკარგი, რომელსაც იღებს პირი (აღამიანი, ორგანიზაცია, საზოგადოება) მის ინტერესში არსებული ობიექტის დაზიანების გამო.

წყალდიდობამ შეიძლება დააზიანოს სახლი, ხოლო მისი პატრონი მიიღებს ზარალს დაზიანებული სახლის რისკის დადგომამდე და დადგომის შემდეგ ფასებს შორის სხვაობის (ან დაზიანებული სახლის აღდგენის ღირებულების) ოდენობით. უბედურმა შემთხვევამ შეიძლება ზიანი მიაყენოს აღამიანის სხეულს, ჯანმრთელობას, ხოლო ამ აღამიანის (და-

ზარალებულის) ზარალი იქნება ამ ზიანის თანმდევი დანახარჯები (მკურნალობის ხარჯი, შრომისუნარიობის გამო დაკარგული შემოსავალი). აქვე აღვნიშნავთ, რომ ასეთ შემთხვევაში ძნელია ზარალის ცნება მივუსადაგოთ უბედური შემთხვევით გამონეულ ადამიანურ, მორალურ, ემოციურ განცდებს.

ზიანი, ისევე, როგორც განადგურება, დაკარგვა, გარდაცვალება, არის რისკის ობიექტზე ზემოქმედების ერთ-ერთი სახე. ამიტომ არ შეიძლება ზიანი და ზარალი, ისევე, როგორც დაკარგვა და ზარალი, გარდაცვალება და ზარალი, გამოიყენებოდეს სინონიმებად და შეიცავდეს ერთსადაიმავე აზრს.

ზიანი, ისევე, როგორც განადგურება ან დაკარგვა, არის ის, რაც მოსდის ობიექტს, ხოლო ზარალი არის ის დანაკარგი, რაც მიაღვეს ამ ობიექტისადმი ინტერესის მქონე პირს.

კითხვა:

– რას ნიშნავს „რისკ-მენეჯმენტი“? რისკების მართვის რა ინსტრუმენტებს მოიცავს იგი?

პასუხი:

– ზოგადად, რაც უფრო დიდია მოულოდნელობა, მით მეტი რესურსია საჭირო მისი თავიდან აცილებისა, თუ მისი შედეგების გამოსწორებისათვის.

რისკი არაა განყენებული ცნება. იგი შეადგენს აღამიანის ცხოვრების ყოველდღიურ შემადგენელ ნაწილს. რისკს ახასიათებს მოულოდნელობა და დაკავშირებულია გაურკვევლობასთან, მაგრამ ადამიანი (ორგანიზაცია), აცნობიერებს რა საფრთხეს, რისკს, მის შედეგებს, ცდილობს დაუპირისპიროს მას სხვადასხვა ღონისძიება, რათა თავიდან აიცილოს საფრთხე და მისი შედეგები, შეამციროს შედეგების სიმძიმე ან მოახდინოს მიღებული ზარალის კომპენსირება.

ხანძრის ჩაქრობის სისტემების დამონტაჟება შენობაში, თანამედროვე სიგნალიზაციის სისტემის დაყენება ავტომობილზე, ქოლგის თან ქონა მოღრუბლულ ამინდში, პროფილაქტიკური აცრები, უბედური შემთხვევისაგან დაზღვევა — რისკის მართვის ელემენტარული მაგალითებია.

შემთხვევითი მოვლენები თანმიმდევრული, სრული და საიმედო ინფორმაციის დამუშავების შემდეგ წარმოჩინდება როგორც კანონზომიერებები.

რამდენადაც ზუსტადაა შესწავლილი რისკის არსი და მახასიათებლები, ალბათობა, მოსალოდნელი შედეგები, ადამიანის, საზოგადოების შესაძლებლობები და პრიორიტეტები, იმდენად ეფექტურადაა შესაძლებელი საფრთხის თავიდან აცილება ან მასთან ღირსეული შეხვედრა.

რაც მეტია ცოდნა რისკის შესახებ, მით მეტი საშუალება აქვს ადამიანს, საზოგადოებას მისი მართვისათვის.

რისკის და მისი შედეგების თავიდან აცილების ან შემცირებისათვის საჭირო ღონისძიებათა ერთობლიობა წარმოადგენს რისკის მართვის – **რისკ-მენეჯმენტის** საგანს.

რისკ-მენეჯმენტი ცალკე მეცნიერებაა, მისი არსებობა და განვითარება რეალური საჭიროებებითაა ნაკარნახევი და იგი მჭიდროდაა დაკავშირებული რეალურ ცხოვრებასთან. რისკის მართვის, რისკ-მენეჯმენტის მექანიზმები აქტიურად გამოიყენება ადამიანის, საზოგადოების საქმიანობაში. ზოგადად აღვნიშნავთ რისკის მართვისათვის გამოყენებულ მეთოდებს:

• **რისკის აღმოფხვრა**

თვითმფრინავში იარაღის შეტანის აკრძალვა, ბენზინგასამართ სადგურთან სიგარეტის მოწევის აკრძალვა, სიგარეტის მოწევაზე თავის დანებება რისკის აღმოფხვრის საშუალებებია: თუ არ არსებობს მიზეზი, არ იარსებებს შედეგიც. პროფილაქტიკური აცრები: ეს რისკის შედეგების აღმოფხვრის ერთ-ერთი თვალსაჩინო მაგალითია.

• **რისკის შემცირება**

ავტომობილის ავტომატური ბლოკირების სისტემა, შენობაში ხანძრის საჭირობის სისტემა, საკრედიტო ბარათებზე პერსონალური კოდის დადება სრულად არ აღმოფხვრის ავტომობილის ქურდობის, შენობაში ხანძრის გაჩენის ან მოპარული საკრედიტო ბარათით სარგებლობის რისკს, მაგრამ ამცირებს რისკის (და შესაძლო ზარალის) სიდიდეს.

• **რისკის დაკავება**

მცირე რისკების საკუთარი დატოვება, თვითდაზღვევა — რისკის დაკავების მაგალითებია.

• **რისკის გადაცემა**

გარკვეული საფასურის ნაცვლად რისკის შედეგების კომპენსირების ვალდებულების გადაცემა სხვა პირისათვის — **დაზღვევა** — რისკის გადაცემის ყველაზე ეფექტური, ოპტიმალური მექანიზმია.

დაზღვევა ზარალების კომპენსირების, გაქვითვის, ანაზღაურების ერთ-ერთი (თუ არა ერთადერთი) საუკეთესო მექანიზმია მათ შორის, რაც კი კაცობრიობას ამ სფეროში ოდესმე შეუქმნია.

კითხვა:

– რა არის “სადაზღვევო ღირებულება”, როგორ განისაზღვრება იგი?

პასუხი:

– სადაზღვევო ღირებულება დაზღვევის ობიექტის რეალური ღირებულებაა.

სადაზღვევო ღირებულების განსაზღვრა შესაძლე-

ბელია სხვადასხვა მეთოდით. ეს მეთოდები შესაძლებელია განსხვავდებოდეს ერთმანეთისგან სხვადასხვა სახის ობიექტისთვის (შენობა, ავტომობილი, ტვირთი), ასევე სხვადასხვა ქვეყანაში მის დასადგენად შესაძლებელია გამოიყენებოდეს სხვადასხვა საკანონმდებლო, თუ ისტორიულად დამკვიდრებული კრიტერიუმები.

ტვირთის დაზღვევაში სადაზღვევო ღირებულების დადგენა სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვა წესით ხდება: მაგ.: ინგლისის სადაზღვევო ბაზარზე ტვირთის სადაზღვევო ღირებულებად ითვლება თანხა, რომელიც ტოლია ტვირთის ჩატვირთვამდე დამზღვევის მიერ ამ ტვირთის შესაძენად გადახდილი ფასისა (პირველადი ღირებულება) და ჩატვირთვისა და დაზღვევის ხარჯების ჯამისა; აშშ-ში ტვირთის სადაზღვევო ღირებულება განისაზღვრება ამ ტვირთის საბაზრო ღირებულებით რეისის დაწყების მომენტისთვის; საფრანგეთში ტვირთის სადაზღვევო ღირებულება განისაზღვრება შემდეგი ჯამით: **ტვირთის ჩატვირთვის დროისთვის ამ ადგილზე ამ ტვირთის გაყიდვის ფასი + დანიშნულების ადგილზე ტვირთის ჩატანისთვის საჭირო ხარჯები + მოსალოდნელი მოგება**; გერმანიაში ტვირთის სადაზღვევო ღირებულება განისაზღვრება სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის მომენტში ამ ტვირთის რეალური გასაყიდი ღირებულების ოდენობით.

დღეისთვის მიმდინარეობს ობიექტის შეფასების მეთოდების სტანდარტიზაციის პროცესი, რომელშიც გათვალისწინებულია როგორც შეფასების ზოგადი პრინციპები, ასევე მისი გამოყენების არეალის სპეციფიკური მახასიათებლები.

სადაზღვევო ღირებულების დადგენის მეთოდიკასთან დაკავშირებით საინტერესოა შეფასების სტანდარტების საერთაშორისო კომიტეტის განმარტებები:

საბაზრო ღირებულებაა ის თანხა ან საქონელი, რომლის მიღებაც შეიძლება მოცემული საქონლის სანაცვლოდ ღია ბაზარზე. ესაა შეფასების მეთოდების საფუძველზე განსაზღვრული ღირებულება, გამოთვლილი იმ გარემოებების გათვალისწინებით, რომელთა მოქმედების შემთხვევაში საქონელი ყველაზე ადვილად გაიყიდებოდა ღია ბაზარზე: „**საბაზრო ღირებულება არის გამოთვლების შედეგად მიღებული ფულადი თანხა, რომელზეც გაიცვლება მოცემული შესაფასებელი ქონება შეფასების თარიღისათვის ნებაყოფლობით მყიდველსა და გამყიდველს შორის დადებული სამართლიანი გარიგების შედეგად, როდესაც თითოეული მხარე მოქმედებს კომპეტენტურად, გააზრებულად და ყოველგვარი ძალდატანების გარეშე**“.

გარდა საბაზრო ღირებულებისა, სადაზღვევო ღირებულების განსაზღვრისას ორიენტირად შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას ობიექტის **საბალანსო ღირებულება** (მაგ.: შენობა-ნაგებობებისთვის, სანარმო დანადგარებისთვის), ინვოისით განსაზღვრული ღირებულება (ტვირთი) და სხვ.

ერთი სიტყვით, სადაზღვევო ღირებულება სადაზღვევო ობიექტის რეალური ღირებულებაა და იგი არ უნდა აღემატებოდეს ამ ობიექტის შესაძლო დაზიანებით, განადგურებით ან დაკარგვით გამოწვეული მოსალოდნელი რეალური ზარალის სიდიდეს.

